

ПРО МЕХАНІЗМИ РЕАКЦІЙ *n*-АЛКАНІВ У СІРЧАНОКИСЛИХ РОЗЧИНАХ ФОРМАЛЬДЕГІДУ Й МАРГАНЦЮ(III)

Волкова Л. К.¹, Новохатко А. О.², Опейда Й. О.²

¹Інститут фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л.М. Литвиненка НАНУ, Київ, Україна, volkovalk@gmail.com

²Відділення фізико-хімії горючих копалин ІнФОВ НАНУ, Львів, Україна opeida_i@yahoo.co.uk

У роботі розглянуто природу лімітуючих стадій функціоналізації насичених зв'язків С–Н, первинних (*перв.*) і вторинних (*втор.*), у ряду *n*-алканів (*n*-AlkH) в їх реакціях із формальдегідом і комплексами Mn(III)/Mn(II) у сірчаноокислих розчинах із використанням кінетичних даних цих перетворень та електронних характеристик *n*-AlkH.

У таблиці наведені кількість *втор*-С–Н ($n(\text{CH})_{\text{sec}}$), потенціали іонізації (I) для *n*-алканів від етану до октану; а також субстратні селективності – відношення константи швидкості (k) для *n*-AlkH до k для *n*-пентану ($k_{\text{відн.}} = k_{n\text{-AlkH}} / k_{n\text{-C}_5\text{H}_{12}}$) – в їх реакціях у сірчаноокислих розчинах марганцю(III), стабілізованого добавками марганця(II), і формальдегіду (CH₂O).

Таблиця. Величини $n(\text{CH})_{\text{sec}}$, I (кДж/моль), а також $k_{\text{відн.}}$ для реакцій C₂–C₈ у розчинах Mn(III)/Mn(II) – 90 % H₂SO₄ при 90 °С і формальдегід – 93 % H₂SO₄ при 25 °С

<i>n</i> -AlkH	$n(\text{CH})_{\text{sec}}$	I	$k_{\text{відн.}}$		<i>n</i> -AlkH	$n(\text{CH})_{\text{sec}}$	I	$k_{\text{відн.}}$	
			Mn(III)	CH ₂ O				Mn(III)	CH ₂ O
C ₂ H ₆	0	1116	0,22	–	C ₅ H ₁₂	6	986	1,00	1,00
C ₃ H ₈	2	1052	–	0,08	C ₆ H ₁₄	8	978	1,21	1,71
C ₄ H ₁₀	4	1016	–	0,44	C ₇ H ₁₆	10	958	1,64	2,98
					C ₈ H ₁₈	12	946	2,14	–

*Роботи Рудакова С., Луцка О., Тищенко М.

На рис. 1 показано виконання рівнянь $k_{\text{відн.}} = a \cdot n(\text{CH})_{\text{sec}} + b$ (а) і $\lg k_{\text{відн.}} = -a_I \cdot I + b_I$ (б), які характеризують лімітуючу стадію як: (а) відрив Н-атома від зв'язку *втор*-С–Н, врахування внеску *перв*-С–Н суттєво не впливає; (б) відрив електрона від *n*-AlkH.

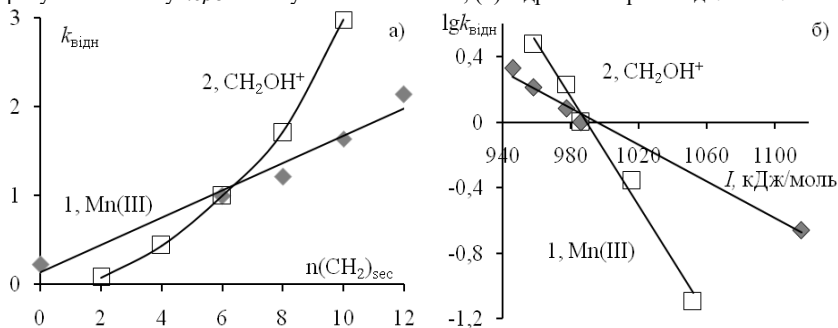

Рис.1. Залежність субстратної селективності в реакціях *n*-алканів ряду C₂–C₈ у сірчаноокислих розчинах Mn(III)/Mn(II) (лінія 1) і формальдегіду (2) від числа *втор*-С–Н (рис.1а) і потенціалу іонізації (рис.1б) за даними таблиці

Залежність (1б) виконується краще як для CH₂O ($R^2 = 0,988$), так і для Mn(III) ($R^2 = 0,990$), рис. 1б, лінії 1 і 2, що дозволяє зробити висновок про відрив електрона від *n*-AlkH у лімітуючій стадії цих реакцій. Для системи Mn(III)/Mn(II)–H₂SO₄ достатньо точно виконується також залежність (1а), $R^2 = 0,970$ (рис. 1а, лінія 1), що може свідчити про наявність другої конкуруючої стадії – відрив Н-атома.